

Mottagare
Regionstyrelsen

Motion. Öppna en ungdomsmottagning på Hemse

Förslag till regionstyrelsen för beslut i regionfullmäktige

- Motionen avslås.

Sammanfattning

Sara Lidqvist (KD) och Gisela Wood (L) yrkar i en motion:

- Att förutsättningarna för att inrätta en ungdomsmottagning på Hemse utreds.
- Att de samhällsekonomiska förutsättningarna för en ungdomsmottagning på Hemse utreds.
- Att tidpunkt för öppnandet av en ungdomsmottagning på Hemse föreslås.

Motionärerna beskriver att ingen fråga är för liten eller för stor på en ungdomsmottagning utan dit kan ungdomar och unga vuxna upp till 23 års ålder komma för att få stöd kring en rad frågor gällande kropp, relationer och hälsa. I motionen beskrivs att det är långt för ungdomar på södra Gotland att ta sig till ungdomsmottagningen i Visby och att det hade underlättat för ungdomar och unga vuxna på sudret med en ungdomsmottagning minst en dag i veckan i Hemse. Det påtalas att ungdomar själva uttryckt ett sådant önskemål under arbetet med senaste lokala utvecklingsplanen för Hemse. Motionärerna lyfter även möjligheten att samlokalisera ungdomsmottagning med barnmorskemottagningen i Hemse.

Motionen har remitterats till hälso- och sjukvårdsnämnden. Nämnden skriver i sitt yttrande att det på Gotland finns en ungdomsmottagning, belägen i Visby. År 2023 hade den 3 938 besök fördelat på 1 603 individer. Flickorna/kvinnorna stod för 3 579 besök och pojkarna/männen för 353 besök och att det främst är personer i gymnasieålder. De vanligaste besöken avser samtal och preventivmedelsrådgivning. Det är ett högt söktryck till ungdomsmottagningen och i dagsläget flera veckors väntetid för ett besök hos kurator.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen beskriver att ungdomsmottagningen besöker högstadieskolorna på Gotlands landsbygd i årskurs 7 och årskurs 9. Elever i årskurs 8 erbjuds ett studiebesök på ungdomsmottagningen i Visby.

Avseende barnmorskemottagningen noteras att den lokalen inte står tom utan nyttjas alla vardagar. Ungdomar är välkomna dit även om huvudmålgruppen är gravida. Alla skolelever har också tillgång till elevhälsovård vilket i vissa fall kan komplettera ungdomsmottagningens verksamhet eller kan vara en första kontakt som sedan hänvisar ungdomen vidare.

Hälso- och sjukvårdsnämnden betonar att ungdomsmottagningen inte är en lagstadgad verksamhet, men att den ändå bedöms som mycket viktig. Dock har hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att göra stora besparingar och har inte möjlighet att prioritera en ökad ambitionsnivå i verksamheten. Därmed föreslår hälso- och sjukvårdsnämnden att motionen avslås.

Regionstyrelseförvaltningen delar bedömningen kring att det resursmässigt i nuläget inte är möjligt att inrätta en ungdomsmottagning på Hemse och föreslår att motionen avslås. Behov av en mer jämlik tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för unga kvarstår dock, inklusive behov av insatser för att öka ungas psykiska välbefinnande och ge utrymme för de samtal om relationer som de efterfrågar.

Ärendebeskrivning

Nationellt genomfördes år 2015 en enkätstudie om kunskap, attityder och beteende bland unga 16–29 år i Sverige som utmynnade i Folkhälsomyndighetens rapport Sexualitet och hälsa bland unga i Sverige – UngKAB15. UngKAB15 visar att förutsättningarna till god sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) bland unga är ojämlika, eftersom stora grupper bland tjejer och unga som inte vill kategorisera sig utifrån kön upplever kränkningar, diskriminering, sex mot ens vilja och sexuella övergrepp. Tjejer och killar tar olika stort ansvar för preventivmedel, preventivmetoder och testning av sexuellt överförda infektioner. De nås också i olika utsträckning av samhällets förebyggande insatser så som exempelvis ungdomsmottagningarnas arbete.

I UngKAB15 framkommer att de fyra källor från vilka unga fick sin huvudsakliga information om relationer, sexualitet, preventivmedel och könssjukdomar var på följande sätt: internet (70 procent), kompisar och vänner (60 procent), undervisning om jämställdhet, sexualitet, kön och relationer i skolan (55 procent) och ungdomsmottagningen (47 procent). Det skiljer mellan könen där det var en högre andel tjejer (59 procent) än killar (36 procent) som huvudsakligen fick information från ungdomsmottagningen. Omvänt fick en högre andel killar (59 procent) än tjejer (52 procent) sin information genom skolans undervisning om relationer och sexualitet.

I UngKAB15 framkommer att unga önskar pågående samtal kring relationer. De vill ha återkommande information och stöd i hur en får en relation att fungera och hur en hittar någon att ha en relation med.

Under år 2023 har en ny nationell enkätundersökning om ungas hälsa, relationer och sexliv genomförts och resultaten från den kommer under våren 2025.

För Gotlands del finns det inte någon lokal enkät som innefattar frågor kring sexuell hälsa specifikt men däremot finns det forskning, publicerad hösten 2024, kring gotländska ungdomars psykiska hälsa.¹ Resultaten visar att 36,2% av ungdomarna hade en fullständig psykisk hälsa, det vill säga både högt psykiskt välbefinnande och avsaknad av symtom på allvarlig psykisk ohälsa. Samtidigt hade 47,5% av gotländska ungdomar i högstadie- och gymnasieålder en sårbar psykisk hälsa. Med andra ord hade nästan varannan ungdom på Gotland måttligt till lågt psykiskt välbefinnande trots att de inte hade symtom på allvarlig psykisk ohälsa. I avhandlingen beskrivs olika faktorer som påverkar ungas psykiska hälsa, däribland omständigheter kopplade till sexuell hälsa.

Bedömning

En ungdomsmottagning möter ungdomar och unga vuxna för hjälp och stöd inom en rad områden såsom kroppen, sex, relationer, psykisk hälsa, alkohol och droger, självkänsla och mycket annat. Nationell kunskap visar att såväl ungdomsmottagning som skola är viktiga informationskällor för unga och att det finns skillnader kring varifrån pojkar respektive flickor i första hand får information och stöd. Forskning kring gotländska ungdomar visar att nära varannan ung person i högstadie- och gymnasieålder har en sårbar psykisk hälsa.

Hälso- och sjukvårdsnämnden bedömer att det inte finns ekonomiskt utrymme för en ambitionsökning motsvarande att öppna en ungdomsmottagning på Hemse. Nämnden uppmärksammar att unga har möjlighet att vända sig till barnmorskemottagningen på Hemse eftersom det där utförs samma barnmorskeuppgifter som på ungdomsmottagningen. Nämnden noterar även att alla skolelever också har tillgång till elevhälsovård vilket i vissa fall kan komplettera ungdomsmottagningens verksamhet eller vara en första kontakt som sedan hänvisar ungdomen vidare.

Regionstyrelseförvaltningen delar bedömningen att det resursmässigt i nuläget inte är möjligt att inrätta en mottagning på Hemse och föreslår att motionen avslås. Behov av en mer jämlik tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för unga kvarstår dock, inklusive behov av insatser för att öka ungas psykiska välbefinnande och ge utrymme för de samtal om relationer som de efterfrågar.

Beslutsunderlag

Motion daterad 2024-04-25

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-10-09

¹ Hermann, V. 2024 "Det är liksom en stor grej som händer just nu i våra liv." Psykisk hälsa och stigma bland ungdomar. *Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Medicine* 2068. Uppsala: Uppsala universitet

Hälso- och sjukvårdsnämnden 2024-10-22 § 98
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-12-11

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Förslagsställaren
Hälso- och sjukvårdsnämnden